

'N HOMILETIESE HERWAARDERING
VAN DIE PREDIKING VANUIT DIE
GESIGSHOEK VAN DIE
KONINKRYK

deur

PROF. DR. J. J. DE KLERK

Publikasies van die Universiteit van Pretoria

Nuwe reeks Nr. 77-1973

R E D A K S I E K O M I T E E

Prof. dr. B. J. Engelbrecht
(Voorsitter, Navorsings- en Publikasieskomitee)

Lede:

Prof. dr. D. F. Mostert
Prof. dr. D. J. J. Potgieter

Die publikasie van hierdie reeks word moontlik
gemaak deur fondse wat deur die Universiteit
van Pretoria aan die Navorsings- en Publikasies-
komitee beskikbaar gestel word.

OUTEURSREG
VOORBEHOU

PUBLIKASIES VAN DIE UNIVERSITEIT VAN PRETORIA,
NUWE REEKS
NR. 77

'N HOMILETIESE HERWAARDERING
VAN DIE PREDIKING VANUIT DIE
GESIGSHOEK VAN DIE
KONINKRYK

deur
PROF. DR. J. J. DE KLERK

(Intreepreek ter aanvaarding van die amp van Hoogleraar in die
Praktiese Teologie vanweë die Nederduits Hervormde Kerk
aan die Universiteit van Pretoria, gehou te Pretoria op
20 Februarie 1973)

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
PRETORIA
1973

Hierdie publikasie en die publikasies wat agter in hierdie publikasie
vermeld word, is verkrygbaar by:

*Van Schaik's Boekhandel (Edms.) Bpk.,
Burnettstraat 1096,
Hatfield,
Pretoria.*

Prys 65c

ISBN 0 86979 077 3

'N HOMILETIESE HERWAARDERING VAN DIE PREDIKING VANUIT DIE GESIGSHOEK VAN DIE KONINGKRYK.

Met die prediking kry ons nooit klaar nie.

Skygbaar was Van Ruler¹ tog reg toe hy gesê het dat ons protestante,² blykbaar nie genoeg daarvan kry nie en dat ons telkens weer daarheen terugkeer in ons besinning.

Daar is egter goeie redes waarom die prediking so 'n belangrike plek op die agenda van die teologiese besinning moet inneem.

Allereers was dit die primêre opdrag³ wat onse Here Jesus Christus aan Sy kerk gegee het. Dit is dan ook dwarsdeur die eeue heen⁴ as een van die belangrikste ampstake van Sy kerk beskou.⁵ Voorts werk juis die prediking as verkondiging van die heil konstituerend mee tot beide die vorming van die gemeente as tot die samekoms in die liturgiese ontmoeting in die erediens.⁶

Tweedens staan die prediking en die amp daaraan verbonde nie alleen onder 'n spervuur van kritiek nie, maar is dit waar dat „de theologische ontwikkelingen van vandaag . . . nog steeds rondom het tema van de prediking (bewogen)” (Kuitert).⁷ Wat meer is, is dat die kerk met sy bedieninge tans bestempel word as in 'n krisis te verkeer. T.o.v. die amp verklaar W. D. Jonker⁸ in 'n indringende studie daaroor: „Het is niet te veel gezegd wanneer men in onze tijd herhaaldelijk verklaart dat het ambt in een krisis terecht gekomen is.” Ook t.o.v. die prediking hoor ons dieselfde klank by Bolkestein⁹: „De kerk is met het meest wezenlijke deel van haar opdracht, de prediking in een crisis geraakt.”

Hierdie krisissituasie waarin die kerk verkeer en waarin die predikamp noodsaaklikerwys meegesleep is,¹⁰ hang ten nouste saam met die samelewingskrisis, wat vandag allerweë erken word.¹¹

Hierdie samelewingskrisis of ook genoem kultuurkrisis is veroorsaak deur 'n velerlei van magte, wat bogronde en ondergronds gewerk het.¹² Dit spel gevaar, want soos Kooistra¹³ aangetoon het, is daar sprake van 'n kultuurkrisis as die totaliteit van die strukture van die samelewing en die totaliteitstruktuur daarvan in 'n proses van ontbinding verkeer. Dit is dan die tyd van die ontbinding van die „establishments” en die verdwyning van die vertikale gesagsbindinge. M.a.w. dit gaan gepaard met 'n gesagskrisis, wat in ons dag nie van die sekularisme losgemaak kan word nie.¹⁴

Vir al hierdie krisisskotte is die kerk, wat so intiem met die samelewing verbonde is, nie ongevoelig nie. Die kerk en sy ampsbedieninge, soos Bastian¹⁵ aantoon, ervaar hierdie skotte „eher und stärker als vergleichbare Berufe.”

Hierdie krisisse eis van die kerk en van die wêreld verantwoordelike beslissinge. Dit wel, omdat ons onder krisis moet verstaan wat Van Riessen¹⁶ daarvoor skrywe: „Een crisis, een kritieke toestand, is een keerpunt, een knooppunt van verwarring, waarin de continuïteit met het verleden verbroken schijnt en de weg naar de toekomst in het duister ligt, terwijl ingrijpende beslissingen genomen zullen moeten worden.”

Vir hierdie wêreldwye situasie van verwarring en keerpunt — 'n situasie wat die kerk onder die eskatalogiese perspektief moet sien — word vele antwoorde,¹⁷ wat ingrypende beslissinge meebring, gegee.

In die geroep om die herstrukturering van die bestaande ekonomiese en sosiale ordes tree kultuur-sosioloë, -filosowe, politieke profete e.a. na vore. Die kontinuïteit met die verlede, die historiese en tradisionele bindinge met die verlede moet afgebreek word. Die drie-dimensionele strukture¹⁸ van die huidige samelewingsvorme verkrummel voor die gees van rewolusie om net later plek te maak vir die magstruktuur van die kollektiwisme, wat in die gestalte van die anti-Christelike wêreldryk navore tree.

Die slagspreuk „herstrukturering” is egter nie slegs beperk tot die krisissituasie in die samelewing nie. Ook vir die kerk en vir sy bedieninge het dit 'n modewoord geword. Smits¹⁹ verklaar „dat het woord ‚herstrukturering’ een van het meest gehanteerde termen in het kerkelijk spraakgebruik is geworden”. Oral word om herstrukturering gevra; in die goeie sin van die woord tot in die mees pregnante sin van die rewolusie; in die Bybelse sin van reformasie maar ook in die sin van aanpassing aan filosofiese denksisteme ene sosiale ordes. Dit word gevra t.o.v. die parogiale vorm van die gemeente in die territoriale wyk en t.o.v. die funksie van die amp,²⁰ t.o.v. die erediens²¹ e.s.m.

In die geval van die prediking vra die een na 'n meer moderne en stroombelynde aanbieding om met die moderne mens te kan kommunikeer.²² Die ander vra die uitruiling van hierdie eentonige profetiese monoloog **ten gunste** van die diskussie.²³ Cox²⁴ en baie ander eis 'n rewolusionêre verkondiging in die diakoniese ingaan teen die bestaande ekonomiese en sosiale ordes soos dit veral in die stedelike kultuur aangetref word.

By baie beteken hierdie herstrukturering egter die opheffing van beide predikamp en preek as 'n lastige en oorbodige appendiks wat uit die liggaam van die Christelike gemeenskap verwyder moet word. Só toon H. Jonker²⁰ aan hoe dat die herstrukturering, wat die moderne vrysinnige teoloë vir die ontgong uit die krisis aanbeveel, uitloop op die afskaffing van die kerk as „establishment”, wat sy dag sou gehad het. Volgens hulle sal die kerk van die toekoms sonder ampte, hiërargie en kerkorde, selfs sonder afsonderlike gestalte optree. „De kerk van de toekomst is de „Servant Church”, de diens knecht-kerk, een kerk, die sonder aanspraken op die vreemde wyse van de Knecht des Heren (Jesaja 53) in de wereld verkeert, opkomend voor de armen, rechtelozen en machtelozen. Deze kerk zal bestaan uit kleine groepen, die niet naast, maar in de structuren van de samenleving haast onzichtbaar in verkondiging, gemeenschap en dienst hun werk doen, een kerk van leken, een „pressure-group” voor de politieke en maatschappelijke vernieuwing van de sameleving.”²¹

Hans H. Brunner²² gee in sy boek „Kirche ohne Illusionen” so 'n model van die kerk van die toekoms. Die eintlike gemeente soos dit tans rondom die predikant groepeer, sal verdwyn. In plaas daarvan kom die streekgemeente, waarin 'n bepaalde staf, bestaande uit teoloë, ekonome, sosioloë, leërs en sosiale werkers e.a., werksaam is. Die Sondagdiens maak plek vir 'n temadiens wat insideneel gehou sal word. Daar sal geen dominees meer wees nie.

In die lig van hierdie beslissinge, wat in dié krisisituasie breek met die historiese en tradisionele bindinge en strukture, het die Praktiese (Amptelike) Teologie en by name die Gereformeerde Homiletiek 'n taak t.o.v. die predikamp en die preek. Die gesag en volmag van die predikamp en die preek as besondere vorm van diens daaraan verbonde, behoort immers tot die studieveld van die Homiletiek as teologiese dissipline. As teologiese wetenskap moet die Homiletiek hierdie taak opneem deur dit vanuit die Heilige Skrif as die kenbron van Gods openbaring in Jesus Christus te doen.²³ Hy sal wel luister na die stemme van die sosiologie en ander wetenskappe as dit oor die funksieverlies van die amp en oor die kommunikasieprobleme praat, maar die finale beslissing en uitspraak moet die Heilige Skrif gee. Ja want, „het VERBUM DEI is een dynamische macht, die al onze ervaringswetenschappen transcendeert” (Jonker)²⁴.

Die Heilige Skrif met sy sentrale boodskap van Gods koninkryk wat in Christus Jesus deurgebreek het,²⁵ is die mikroskoop waaronder die predikamp

en predikdiens besien moet word. Wanneer ons hier oor die koninkryk praat moet ons egter baie versigtig wees. Die grense van die koninkryk van die hemele en die diens daaraan verbonde, gaan baie wyer as die kerklik-institutêre lewe en bedieninge. Die Praktiese Teologie (Amptelike Teologie), waarin die Homiletiek as dissipline 'n eie plek het, is nie maar slegs soos A. D. Müller²¹ verklaar, „die theologische Lehre von der richtige Verwirklichung des Reiches Gottes in der Kirche und durch die Kirche in der Welt” nie. In die verwerkliking van die koninkryk moet ons steeds daarteen waak om dit nie te wil laat opgaan in die verkerkliking daarvan nie. Dit mag ons nie doen nie. Ons moet die kerk steeds sien as diens aan die koninkryk.²²

In hierdie lig, wil ons probeer om vanuit die begrip en die boodskap van die koninkryk die definiering van die prediking, as die amptelike bediening van die Woord in die vergadering van die gemeente,²³ te besien en te herwaardeer.

Die volgende word vir ons duidelik: Eerstens, die amptelike bediening korrespondeer met die Christokratiese ampsgesag, wat

die draagkrag vorm vir die predikamp en -diens; tweedens, die bediening van die Woord korrespondeer met die

Woord as openbarende kerugma van die koninkryk wat die kerugmatiese karakter van die prediking bepaal;

en derdens die vergaderde gemeente van Christus korrespondeer

met dié voor-die-troon vergaderde volk van die Koning.

1. DIE CHRISTOKRATIESE AMPSGESAG IS DIE DRAAGKRAG VIR DIE PREDIKAMP EN -DIENS.

Met die begrip koninkryk, met dié visie op die troon word die begrippe, gesag en amp navore geroep. Dit gaan om die volmag en opdrag van die troon en dit gaan om die ampsdiens daaraan verbonde. Want dit is soos W. Jonker²⁴ dit stel „amp en gesag is onafskeidbare begrippe. „Wie ambt zegt, zegt ook gezag. Hoe men het begrip ambt ook vult, het wijst altijd heen naar een opdracht die iemand van een erkend gezag ontvangen heeft en in naam van dat gezag uitoefen moet.”

Die prediking as amptelike bediening van die Woord is op intieme wyse met die koninkryk, met die Koning van die hemelryk verbonde. Hoe is dit moontlik dat „een of ander mensje uit het stof opgerezzen in de naam Gods spreekt”²⁵ Waar kry

hy die gesag en volmag, die ampsbevoegdheid van-
daan om so op te tree? Hierdie vraag kan die
Homiletiek slegs beantwoord, as hy onder die teken
van die Christusmonogram erns gaan maak met
die antwoord van Sondag 12 van die Heidelbergse
Kategismus. Dit is naamlik die antwoord op die
vraag: „Waarom word Hy Christus, dit is Gesalfde
genoem?” Hiermee het ons, soos u sal bemerk, by
daardie deel van die geloofsbelofenis gekom, waar
ons Christus in Sy drievoudige amp³⁶ ontmoet; die
drievoudige amp wat so 'n sentrale betekenis het
in die koms van die koninkryk. Tenspyte van krik-
tiek teen die drievoudige amp³⁷, toon Berkouwer
nie alleen aan dat Christus Hom so in die Skrif
geopenbaar het nie,³⁸ maar dat dit die konsentrasie-
punt vorm van haas alle vrae in die teologie.³⁹
Die drievoudige ampsbediening van Christus
beteken oneindig meer, as net dat dit konsentrasie-
punt in die teologiese diskussie is. Dit is geen
abstrakte aangeleentheid nie, maar om die woorde
van Berkouwer⁴⁰ in verband daarmee te gebruik,
„het gaat om die realiteit in het heden waardoor
het ganze leven der kerk wordt beheerst.” Op die
realiteit van hierdie drievoudige ampsbediening,
wat ons nooit atomisties uiteen kan haal nie,⁴¹ val
die fokus van die Skrifopenbaring. Tydens Sy
vernedering het Christus dit op 'n drieërlei wyse
verrig — op profetiese wyse het Hy die Koninkryk
geopenbaar, verkondig en verklaar; — op priester-
like wyse het Hy die koninkryk geopen deur die
offer van Sy bloed, soos wat die Hoëpriester die
troonsetel in allerheiligste deur sy offer vir die
volk toeganklik gemaak het (Hebr. 10:19-22); en
— op koninklike wyse het Hy die koninkryk deur
Sy mag verwerf, bewaar en geskenk (vgl. Lukas
23:42,43). Hierdie Christokratiese bediening gaan in
gewysigde vorm in en vanuit die hemele voort.⁴²
Die Messiasamp is immers nie deelbaar nie, want
„in dat ambt gaat het niet om abstracte idee, die
zowel op de vernederde als op de verhoogde Messias
kan worden toegepast, maar om het ene ambt van
Christus in het voortgang van zijn historisch ver-
lossingswerk.”⁴³ Deur en in die Messiasamp oefen
die Drieënige God Sy heerskappy oor kerk en
wêreld uit.⁴⁴ Christus staan as Priester-Koning in
die middel van die troon en Sy potestas strek oor
alle dinge. In die kerklike lewe oefen Hy sy
potestas egter amptelik uit in die kontoere van
die lering, regering en barmhartigheidsdiens.⁴⁵ Sonder
om Sy sowereiniteit op enige wyse aan mense oor
te dra, skakel Hy mense as kanale,⁴⁶ waardeur Hy
sy ampsbediening op aarde verrig, in.⁴⁷ Die drie
kontoere, van lering, van regering, en van barm-
hartigheidsdiens,⁴⁸ loop dwarsdeur die kerk, ook in
sy charismaties-institusionele gestalte,⁴⁹ waarin die
diens aan die koninkryk gelewer word. Agter dit

alles staan die potestas, die mag en die bevoegd-
heid, die realiteit van Christus die Here. Hy dra
die sewe sterre in Sy regterhand (Open. 1:20).

Die vraag hoedat die Christokratiese ampsgesag
as draagkrag van die predikamp 'n realiteit in die
werklikheid van die kerklike lewe word, is 'n legiti-
me en dringende vraag. Trouens hierdie só
sinryke begrip mag nie slegs in 'n abstrakte teolo-
giese denkstruktuur verstol nie. Dan sou die
teologie, en in hierdie geval die Amptelike Teologie,
losgemaak word van die noue verband, wat soos
Ridderbos⁵⁰ aantoon, tussen hierdie wetenskap en
die realiteite van die geloof, die kerk en die
koninkryk van God moet bestaan.

Hierdie vraag na die werklikheid van die Christo-
kratiese gesag in die kerklike lewe beantwoord
God self. Hy maak die Christokratiese ampsgesag
as dragende realiteit van die predikamp reël deur
die Heilige Gees.⁵¹ Die Pneumatologiese gebeure
en volheidswerkinge van die sewe vuurvlamme voor
die troon van die Lam (Openb. 4:5; 5:6), is die
geheim hiervan.

Vergun ons 'n paar toeliggende opmerkinge oor
die Christokratiese ampsgesag in die lig van die
Pneumatologie.

Opmerking 1

Die Christokratiese ampsgesag is en bly die
draagkrag van die predikamp vanweë die feit en
die realiteit van die onmiddellike teenwoordigheid
(praesentia realis) van Christus deur die Heilige
Gees in Sy kerk.⁵² Deur die Heilige Gees werk
Hy voorts heiligend, roepend en salwend tot die
predikamp⁵³ en spreek Hy effektief daardeur.

Opmerking 2.

Deur die realiteit van die Christokratiese amps-
gesag handhaaf Christus, wat deur Sy Gees in Sy
gemeente woon, die kontinuiteit van die predikamp
oor die apostelamp as kerkfunderende bediening
heen.⁵⁴ Deur hierdie realiteit word die apostoliese
prediking voortgesit deur die verordende amp,⁵⁵
sonder dat daar sprake is van die apostoliese suk-
sessie van die amp.⁵⁶

Opmerking 3.

In die Christokratiese ampsgesag, wat in die
predikamp reël word deur die Gees, mag die
dinge wat bymekaar hoort, nie geskei word nie.⁵⁷
Die nouste geloofsgemeenskap moet tussen die
ampsdraer met Christus in en deur die Heilige
Gees bestaan.⁵⁸ Die heiligige persoonlikheid,⁵⁹ die

persoonlikheidsontwikkeling⁶⁰ en die wetenskaplike voorbereiding is alles ten nouste gemoeid met die uitoefening van hierdie bediening.

Die heilige lewenswandel van dié een wat die predikamp dra, maak die prediking nie slegs geloofwaardig nie maar dien as merkteken vir die egtheid van die verkondiging. Gespletenheid tussen die ampsbediening en lewenspraktyk mag nie in die diens van die Koning bestaan nie.⁶¹

Opmerking 4.

Die Christokratiese ampsgesag gedra deur die realiteit, wat die Heilige Gees daaraan gee, skenk aan hom, wat in die predikamp staan, die nodige durf om sy bediening te vervul. Treffend merk Van Ruler⁶² hieroor op: „De durf van de ambtsdrager, die hij ontleent aan het gezag van zijn ambt, is egter niet alleen een durf tegenover de weerbaarheid van de harten en de levens van anderen. Het is niet minder een durf tegenover de eigen aarzelingen. Het is en blijft een vreemde situasie, in het ambt te staan... Men moet over duizend afgronden heen gezet worden om werkelijk in het ambt en in deszelfs werk te volharden. Maar ook dat behoort tot de *exousia* van het ambt: dat men daar inderdaad overheen gezet wordt en dat men tegen alle inspraak, die van binnenuit opkomt, in doorgaat met het doorgeven van het verhaal, dat evangelisten en apostelen vertellen. In wezen is deze ambtelijke durf geen durf tegenover de weerstanden van de anderen en tegenover de eigen aarzelingen, maar een durf tegenover de belachelijke grootheid van het evangelie. Men werkt aan een zaak, die alle menselijke capaciteiten verre te boven gaat... De durf is naakte durf en rust in het geheel niet in eigen kracht. In tegendeel, men voelt zichzelf ook totaal machteloos tegenover de onvoorstelbare grootheid van de dingen, die gezegd worden. Het is alleen de stuwende en drijvende kracht, de *exousia* van het ambt, waardoor men doorgaat.”

By die herwaardering van die prediking as Ryksgebeure moet ons swaar leun op die Christokratiese ampsgesag. Die gesig en besef van die Christokratiese ampsgesag van die Koning van die koninkryk, wat die gesag tot die predikamp verleen, ontbreek by vele kerke en predikers. By die gebrek aan hierdie geloofsvisie en -belewing, vlug mense uit hierdie bediening weg. Dit is soos Aalders⁶³ tereg opmerk. „Zij missen de steun van een geestelijk gezag, dat van's Heren wege boven hen staat, en zijn in hun kleinheid, als swak en zondig mens, niet instaat om nog het Woord te bedienen. Daarom trachten zij het uitgeholde en ondermijnde ambt een nieuwe vulling te geven met

arbeid in en dienst aan de wereld. En zo begeven zij zich op het terrein van die pedagogie, de psychologie, de psychiatrie, de sociologie. — Zij gaan zich bezighouden met maatschappelijke, politieke vraagstukken. Zij doen een vertwijfelde poging om hun gedevalueerde ambt weer inhoud en gezag te geven door te gaan leunen tegen doktoren, maatschappelijke werkers en leiders van het vormingswerk.” I.p.v. dan nog te leun op die Christokratiese ampsgesag, waardeur Christus Sy verkondiging in die gemeente laat geskied word daar slegs geleun op die menslike deskundigheid. Dan gebeur wat Zwanenburg⁶⁴ sê: „Over een poosje hebben we geen ambten meer, die ons rond het Woord van God verzamelen, maar deskundigen, die ons adviseren hoe we menselijk moet leven. Het Woord des geloofs wordt ingeruild voor de kennis van de deskundigen.”

In die lig van die Woord van die koninkryk, wat vertikaal insny op alle wetenskaplike struktuur-funksionele ordeninge van die gemeenskap en wat volgens sommige van hierdie mensgemaakte ordeninge die Bybelse gelaat van die amp totaal wil verander of laat verdwyn,⁶⁵ moet die predikamp, gefundeer in die Christokratiese ampsgesag, voortgaan. Die Koning wil deur hierdie amptelike gestalte nog steeds Sy troonrede aan Sy volk voordra.

2. DIE KERUGMATIESE KARAKTER VAN DIE PREDIKING WORD BEPAAL DEUR DIE WOORD AS OPENBARENDE KERUGMA VAN DIE KONINKRYK.

Die predikamp, gedra deur die Christokratiese ampsgesag, is nie 'n grootheid op homself nie. Hierdie amp vind sy bestemming daarin dat die diens, diakonia⁶⁶ voor die troon is. Die aspek van die profetiese diens tree in hierdie amp na vore. Dit beteken nie dat die priesterlike en koninklike aspekte in hierdie amptelike bediening van Christus, afwesig sou wees nie. Dit beteken slegs dat dit, wat die predikamp kwalifiseer, dominerend op die voorgrond staan. In hierdie profetiese bediening van die predikamp⁶⁷ gaan dit om die bediening van die Woord. Hierdie dienswerk vorm die wese en die sin van die predikamp.⁶⁸ Hiermee staan die amp, of, by gebrek aan die suiwer bediening van die Woord vermink of verwoes die amp hom self.⁶⁹ Die prediking is dus bediening van die Woord. Die Woord is dié grootheid waarom dit gaan. Daarom is die woorde van Pellissier⁷⁰ t.o.v. die orde van die Skriflesing en die prediking hier ter sake: „Ons moet derhalwe vandag opnuut gaan leer om eksegeties by die Skrif te bly en die preek 'n ware verlengstuk van die Skriflesing te maak”. Die Woord

is belangrik en nie die prediker op sigself nie. Sy hoogste kwalifikasie bly steeds V.D.M. (Verbi divini minister) te wees.

Hierdie ryke betekenis van die prediking as Woordbediening kry nog 'n voller en ryker kleur wanneer ons dit laat skitter in die sentrale boodskap van die Skrif, die boodskap van Gods koninkryk soos dit in Christus Jesus se bediening sy fokuspunt vind.¹¹ Dit gaan immers in die Skrifopenbaring om die troon en Koningskap van God. In die heerlikheid van die Koningskap van God rus die verbond en die verbondswet. Rondom Hom wat op die troon sit, en rondom die troon met die Lam wat in die middelpunt van die Godsregering staan, word die ganse geskiedenis saamgestrek. (Openb. 4,5). Dit is die sentrale boodskap of kerugma van die Woord. By die Skepping en selfs in die tabernakeldiens, waar ons dit nie ver wag nie, staan alles in die teken en boodskap van die koninkryk.¹² Van Ruler¹³ merk t.o.v. die inhoud van die profesie in sy meditasie oor Sagaria bv. op: „Maar in dat alles is er een ding, dat alle andere tot zich trekt, richt en stroomlijnt, zodat er door de hele historische en psychische werkelijkheid met al haar verwarring duidelijk één draad loopt. Het is alles gericht op het koningschap van de enige en waarachtige God over die gehele aarde. Daarin ligt de zin van het historische proces. Dat is ook de inhoud van de profetische verwachting en boodschap. Om iets anders gaat het niet!”

In die N.T. word die aksent op die betekenis van die koninkryk van die hemele nog sterker gelê. Onse Here Christus begin Sy openbare bediening met die boodskap van die koninkryk. (Matt. 4:17). Hy bly daarmee besig in Sy omwandeling, sodat Ridderbos¹⁴ van die bescrywing daarvan in Mattheüs van hierdie boek laat opmerk: „de theologische hoofgedachte van het evangelie naar Mattheüs: de komst van het koninkryk der hemelen.” Met hierdie boodskap bly die Here Jesus besig tot aan die kruis (Luk. 23:42,43) en selfs na Sy opstanding (Hand. 1:3). Hy sit dit in Sy verheerliking deur die apostoliese bediening heen voort (Hand. 28:31) tot met die troonvisioene van die Openbaring.

Met die stelling dat die Woord van God die **kerugma** van die koninkryk is, word bedoel „dat het Woord Gods een boodschap, een oproep is in het heden”¹⁵ met die aankondiging van „praesentie” van die heil in Christus, waarmee die mens voor Gods troon en aangesig gestel word en waarmee hy tot 'n beslissing en tot gehoorsaamheid geroep word. Greidanus¹⁶ en Ridderbos¹⁷ wys onderskeidelik op die kerugmatiese karakter van beide

die O.T. en die N.T. Die prediking in die bediening van die Woord as kerugma van die koninkryk, sal dus self 'n kerugmatiese karakter moet dra.¹⁸ Die prediker word in die profetiese bediening van die Woord meteen die kërucs van die Koning: die kërucs¹⁹ wat aankondig dat die Koning teenwoordig is en wat meteen oproep tot gehoorsaamheid aan dié Koning. Die kerugmatiese karakter van die prediking sal egter, teneinde prooi te word van die afwykende kerugmatiese teologie,²⁰ bewaar moet word deur duidelike bakens, wat die Skrifgebonde Homiletiek vanuit die Woord langs die weg van die prediking oprig en aantoon. Enkele bakens en riglyne:

2.1. Realiteit en historisiteit:

Die kerugma waarmee die histories-kritiese skoot opeer, laat 'n mens dink aan 'n vlieër, wat opgestuur word sonder dat dit vanuit „die objektiewe basis”²¹ van die historiesbetroubare Skrifgesag beheer word nie. Hulle vergeet: Daar is nie soiets as die verkondiging van die kerugmatiese Jesus los van die historiese Jesus nie.²² Die heilsegebeure („Ereichenis”) in die prediking kan nooit losgemaak word van die openbaringsgeskiedenis nie.²³ Soos Runia²⁴ aantoon, kan die histories-kritiese omgang met die Woord soos wat Pannenberg, Ebeling e.a. doen wanneer hulle die openbaringsfeit en die interpretasie van mekaar skei, nie geregverdig word nie. Hierdie historieskritiese metode, wat die dimensie van die heilsgeskiedenis „die boven het beperkte werklikheidsbegrip van het zgn. „zuiver” historiese onderzoek uitgaat”, is²⁵ allereers onwetenskaplik.²⁶ Voorts word hierdeur die gesag, waarmee die kërucs die koninkryk van God in Christus presenteer deur die verkondiging, losgemaak van sy objektiewe basis en uitgelewer aan die subjektivistiese „Selbstverständnis.”²⁷ Die realiteit van die kerugma in die verkondiging is dieselfde as die in die openbaringsgeskiedenis. Die bakens van die realiteit en die historisiteit van die kerugma²⁸ bewaar die prediking om in sy kerugmatiese aard eendersyds op te gaan in die blote gerigtheid op die hier en die nou sonder enige objektiewe binding, of om andersyds op te gaan in 'n blote historiese vertelling sonder 'n appél op die hier en die nou.

2.2. Spiritualisme en leerstellingheid (dogma):

Die Spiritualisme²⁹ soek na 'n beleving van die koninkryk hier en nou. In hierdie strewende wil dit egter dat die kerugma van die koninkryk gebring sal word sonder dat daar aan 'n leerstellinge of dogmatiese binding gedink sal word. Die tradisionele wêreld van minder belang geg. Al wat tel is

die kerugmatiese spreke op die ingewing van die oomblik. Hierop dien egter nader op ingegaan te word. Van Ruler⁹⁰ verklaar dat vanweë die feit dat die apostoliese verkondiging 'n historiese inhoud besit, dit ook ten nouste verbonde is met die christelike onderwysing, die tradisionele. Dat dit waar is van die Bybelse kerugma in die N.T. word, in teenstelling met Dodd⁹¹ wat die kerugma en die didaché so radikal geskei het, al meer besef. Mounce⁹² verwys bv. na die apostoliese kerugma as „didactic kérygma” en betoog verder: „teaching is the expounding in detail of that which is proclaimed.” Kerugma en didaché kan nie geskei word nie. Die didaché weer staan nie los van die kerklike tradisie, wat in die kerkleer en in die dogma vasgestel is nie.

Dit bring mee dat die prediker, as keruks van die koninkryk nie losstaan van die Skrifverantwoorde leer as deel van die verkondiging van die ware kerk deur die eeue nie.⁹³ In die prediking na sy kerugmatiese aard, dien die leerstellige en dogmatiese geensins „tot het invriezen van het kerugma in vaste formuleringen” nie.⁹⁴ Dit wil slegs die teks en die bepaalde waarhede wat **daarin** ter sprake kom, in die gehele perspektief van die teologiese besinning, sonder dat dit die plek van die eksegesi mag inneem, belig. Die prediking, wat in sy kerugmatiese aard die verkondiging is van die aanwesigheid van die koninkryk in sy heilskbetekenis in Christus, moet, sonder dat dit **opgaan** in 'n lesing in die Dogmatiek, steeds die betekenis van „Het dogma tussen tekst en preek” onthou.⁹⁵ Die onderwysende as „didactic kerugma” met die binding aan die anker van die Heilige Skrif en daarmee „aan het anker van het dogma en de traditie,”⁹⁶ mag in hierdie prediking nie gemis word nie.

2.3. Veelvuldigheid en Sentraliteit:

Die Heilige Skrif word as boek van die koninkryk gekenmerk deur 'n veelvuldigheid van skakeringe, wat die gedagte van Gods heerskappy in die genade- en gerigswerkinge bekendstel.⁹⁷ Tog word hierdie veelvuldigheid van teksgedeeltes as deel van die openbare kerugma van die koninkryk beheers deur die een sentrale tema: God se heerskappy in en deur Jesus Christus.

Greidanus⁹⁸ wil dat as die algemene kerugmatiese skopus van die historiese gedeeltes van die O.T., „the proclamation of Gods acts in history” met natuurlik die gerigtheid op Christus se koms, beskou moet word, M.i. kan die algemene kerugmatiese skopus van die proklamering van God se dade in Sy koninkryk soos dit op Christus gesentraliseer word, op die hele Skrif toegepas word.

Dit sal beteken dat die prediking in sy kerugmatiese aard aan die veelvuldigheid van die kerugma van die Woord reg sal laat geskied, terwyl dit altyd deur die sentraliteit van God se openbaring in Christus beheers word.

Terwyl Christus altyd in die veelvuldigheid van die verskillende gedeeltes in die kerugmatiese perspektief sentraal gesien sal word, sal gewaak moet word vir twee dinge. Eendersyds dat die prediking in sy Christosentriese aard⁹⁹ nie sal opgaan in 'n ongeoorloofde tipologisering of 'n Jesusentrisisme, waarin alles valslik op Sy aardse omwandeling toegepas sou word nie m.a.w. vir allegoriserings en spiritualisering e.s.m.¹⁰⁰ Andersyds mag die veelvuldigheid nie losgemaak word van die sentraliteit wat daar met Christus in die kerugma van die Woord gegee is nie. Wanneer dit gebeur, word wet en evangelie of O.T. en N.T. teenoor mekaar gestel, of van mekaar geskei, of die prediking verval in moralisering ens.¹⁰¹

2.4. Verstaanbaarheid en Waarheid:

Die keruks van die Koning kom in sy presentasie van die heil en die oproep tot die beslissing na sy gehoor nie in die spreke van 'n geheimtaal nie. Hy doen alles om homself verstaanbaar uit te druk in woorde wat die kommunikasie kan bevorder. Aan die ander kant mag die keruks nooit ten koste van die waarheid van die koninkryk na kommunikasie soek nie.

Die prediking in sy kerugmatiese karakter moet die brug slaan tussen die teks en die hoorder.¹⁰² Die hoorder moet „deur doelmatige taalgebruik”¹⁰³ „oor die begripsdrumpel van moeilik verstaanbare begrippe”¹⁰⁴ gehelp word, teneinde die kerugma van die koninkryk nie alleen te hoor nie, maar ook eksistensiël daarby betrokke te raak. Daar word dan ook in die Homiletiek allerweë gesoek na die verstaanbare deurgewing van die kerugmatiese Woord in 'n „eigentijdse verkondiging.”¹⁰⁵

Wanneer hierdie verstaanbare verkondiging ten koste van die Waarheid, soos geopenbaar in Christus en die Woord¹⁰⁶ geskied dan het die kerugma van die Koning in gedrang gekom. Dan het die wesenlike ontmoeting met die Lewende Waarheid,¹⁰⁷ die waaragtige kommunikasie met die Ewige nie plaasgevind nie. Wanneer daar terwille van die verstaanbaarheid van mekaar, terwille van die aanpassing en sogenaamde aktualisering van die kerugma¹⁰⁸ in die mondige wêreld gekom word by 'n kreatiewe herinterpretasie¹⁰⁹ of vertaling van die Woord, wat die dehistorisering en ontmitologisering¹¹⁰ daarvan beteken, dan het alles ten koste van

die Waarheid plaasgevind. Dan het dit mis geloop in die diens tot die vertikale ontmoeting.

In die ywer vir die verstaanbaarheid van die kerugmatiese appél van die Woord moet die bakens van God se waarheid in Christus helder gesien word. In hierdie waarheid vind die Homiletiek asook al die amptelike dienswerk sy „Veritatieve fundering”.¹¹¹

2.5. Vleeslikheid en Pneumatologiese wederkerigheid:

Tenspyte van al die bakens op die pad, waaraan die prediking in sy kerugmatiese karakter moet ag gee, stuit dit by die toe deur van die vleeslikheid. Dit is die onmag, die swakheid, die verganklikheid en die verset van die mens teen God.¹¹²

Die sleutel, wat hierdie toe deur van die vleeslikheid oopsluit, is die werkinge van die Heilige Gees, die Pinksterbelofte en -werklikheid. Die Drieënige God neem self verantwoordelikheid vir Sy kerugma van die koninkryk. Die magtige Heilige Gees bring self die wederkerigheid tussen die Christokratiese ampsgesag, waarin die predikant die Woord van die kerugma bedien en die hoorders wat luister. In hierdie lig gesien moet ons die werk van God in die Pneumatologiese wederkerigheid as 'n sleutelbegrip in die verkondiging sien.¹¹³ Die Homiletiek kan daarsonder nie die vrae soos dit opkom uit die vleeslike onmag en onwil beantwoord nie.¹¹⁴

Op die vraag hoedat die preek as 'n menslike onderneming¹¹⁵ in die bediening van die kerugma self tot die spreke van God kan word, bring die Pneumatologiese wederkerigheid die antwoord.¹¹⁶ Die beloofde teenwoordigheid van Christus by die verkondiging van die Woord (Sy praesentia realis),¹¹⁷ word deur die Heilige Gees wat Hom aan die Woord verbind het,¹¹⁸ verseker. Die treffende woorde van Miskotte¹¹⁹ skiet ons hier te binne: „Bij de bediening des Woords kan ook, door de menschenwoorden heen, een heldere schal in de harten luiden: God is tegenwoordig, God is in ons midden, laat ons diep in't stof aanbidden...”. Hierdie teenwoordigheid is geen willekeurige nie, dit is 'n beloofde teenwoordigheid.¹²⁰

Op die vraag en in die worsteling van die menslike onmag om tot ware kommunikasie tussen die kerugmatiese Woord en die hoorder te kom, word ook hierdie troosvolle antwoord gebring. Dit is soos Müller¹²¹ getuig het: „Die Heilige Gees bied die moontlikheid tot hierdie kommunikasie wat die brug moet span na die hart van die mens. Want Hy is die Verbinding, die groot tussenganger tussen die Hoof en die liggaam Sy kerk.”

In die Pneumatologiese wederkerigheid, die volheids-, almags- en verliggende werkinge van die sewe vlamme voor die troon, word die verlore mens in sy kleinheid tot die predikdiens met sy kerugmatiese karakter geroep. Terwyl hy deur die Gees met die Christokratiese ampsgesag gedra word in sy predikdiens, beweeg hy tussen die bakens van die realiteit en die historisiteit, die van die geestelike beweling en die leerstellingheid, die van die veelvuldigheid en die sentraliteit van die kerugma en die van die verstaanbaarheid en die waarheid. Deur die innerlike aangrype, beweging en oortuiging van die Gees word verder aan die prediker in die omgang met Gods Woord 'n bepaalde gedeelte uit die veelvuldigheid van die Bybelse kerugma, as 'n las op sy hart gelê. Dit is die lasbrief¹²² wat hy in die verkondiging aan die gemeente moet gaan afgee. Daarvan moet hy vir die gemeente kan sê: „Dit is de last, op dit oogenblik in dit Woord door den Heiligen Geest voor u is bedoeld.”¹²³

In hierdie wederkerigheid oorwin Christus deur Sy Gees oor die vleeslikheid. So bring Hy die vleeslike mens, as Hy deur die prediking in sy kerugmatiese karakter die koninkryk so naby bring en tot die beslissing van die bekering en diensbaarheid aan die Koning beweeg, tot die ware menslikheid. Sô raak die mens betrokke by die dinamiese gebeure van die koninkryk, wat was en wat gekom het en besig is om te kom.

3. DIE VOOR-DIE-TROON VERGADERDE VOLK VAN GOD.

Oor die adres tot wie die prediking as bediening van die Woord gerig moet word, is daar in die Gereformeerde Homiletiek geen onduidelikheid nie. Dit is die gemeente van Christus, die liturgiese gemeenskap in die gekonstitueerde vergadering van die erediens.¹²⁴

Aan die wese hiervan kan ons en wil ons niks verander nie. In die herwaarderding van die gemeente uit die perspektief van die koninkryk, kry dit egter 'n diepte dimensie by, wat ons graag wil probeer aantoon. In die lig van die koninkryk is die gemeente dié voor-die-troon vergaderde volk van God. Dat dit nie maar net nog 'n mooi teologiese term is nie, blyk uit die openbaring van God in die Skrif self. Die volk van God¹²⁵ in die O.T. het in die tabernakel- en tempeldiens, wat op **eksemplaries-simboliese** wyse die troonheerlikheid afgebeeld het, altyd weer rondom die troon, wat deur die offerbloed en werk van die Hoëpriester toeganklik gemaak is, geleef en vergader. In die **visioenêreskatologiese** afbeelding van die troon van God in

die heerlikheid — soos ons dit vind in die boek Openbaring — word die volk van God ook getoon as vergader voor die troon met die Lam in die middel van die troon. (vgl. Openb. 5). Tussen hierdie twee pole dié van **eksemplariese simboliek** en die van die **visionêr-eskatologiese** afbeelding, word die volk van die N.T. geroep om in geloofsmistiek toe te tree tot die troon van genade (Heb. 4:16; Heb. 10:19-22), wetende dat dit die „groot realiteit” in die lewe van die kerk en die wêreld is (Heb. 12:22-24). In die erediens staan die volk van die Here in Christus en deur die Heilige Gees op die heilige troonberg om in die liturgiese dialoog te luister na die troonrede, wat God vanweë die Christokratiese ampsgesag by monde van die predikamp lewer.¹²⁶

In die lig van die voor-die-troon vergaderde volk van die Koning word die gerigtheid van die prediking in sy kerugmatiese karakter deur drie perspektiewe beheers.

3.1. Die eerste perspektief: Dit is ’n volk wat sy betrokkenheid by die koninkryk bely:¹²⁷

Die vergaderde gemeente as die voor-die-troon vergaderde volk, is God se ekklesia, God se gekonvokeerde vergadering.¹²⁸ Dit is hulle wat bely dat hulle die Koningswoord aanvaar het, ’n beslissing geneem het. Dié aanvaarding figureer in die struktuur van die koninklike ooreenkoms, die verbond, en is derhalwe bevestig deur die koninklike seëls, die sakramente.

Die vergaderde gemeente moet derhalwe as die volk voor die troon geërd word. Hulle staan voor die troon as ’n volk van ampsdraers.¹²⁹ Selfs in die geval van afval en ongehoorsaamheid word hierdie vergadering nie gelyk gestel aan ’n missionêre byeenkoms waar tot heidene sonder meer gespreek word nie. In die bediening van die kerugmatiese woord, sal in so ’n geval, soos by die profete van die O.T. en die pastorale spreke in die N.T., steeds geroep word tot ’n beslissing, maar dan op grond van die appél vanuit die verbond, vanuit die ooreenkoms voor die troon. Selfs in die geval van die Korinthiërs, waar die afval so groot was, is hulle nog vanuit hierdie betrokkenheid op die Koning en Sy ryk aangespreek.¹³⁰ Vanuit hulle doop, die teken van die verbond, is hulle aangespreek en opgeroep, om volk van God te wees (1 Kor. 6:11). Hoe sterk kan en moet die appél op die gemeente nie juis vanuit die doop, die koninklike teken en seël, gedoen word nie?¹³¹ Hier lê dan ook die verskil by die Sending- en evangelisasie-prediking en gemeenteprediking. Op hierdie verskil word in die

Angel-Saksiese evangelisasie-arbeid in die reël nie genoegsaam ag gegee nie. In bogenoemde benadering van die gemeente moet steeds onthou word, dat die status van die gemeente as volk-voor-die-troon meebring dat hulle nie slegs deur die profetiese kerugma aangespreek sal word nie. Hulle moet ook deur die koninklike bediening van die tug bewaar en geheilig word. Die diens van die Woord in die prediking en in die tug — die twee sleutels¹³² van die hemelryk — moet albei gebruik word om hierdie volk gehoorsaam en diensbaar aan die Ewige Koning op die troon te hou.

3.2. Die tweede perspektief: Dit is ’n volk wat in aanspreekbare verantwoordelikheid wag op die Koningswoord:

Die volk voor die troon stel hulle in groot verantwoordelikheid aanspreekbaar vir die amptelike bediening van die kerugmatiese Woord. Hierdie verantwoordelikheid moet hulle nie slegs nakom in die betrokkenheid by die uitbring van die beroep,¹³³ wat as die uitwendige beseëling van die innerlike drang of roeping van die predikant geld nie.¹³⁴ Hierdie verantwoordelikheid gaan nog verder. As mondigde burgers van die ryk moet hulle ook vanuit die Koningswoord kontrolerend inwerk op die dienswerk van hom wat in die predikamp staan.¹³⁵ Hulle het die reg en die plig om vanuit die Woord mee te werk aan en kritiek uit te oefen op ’n bediening wat nie volgens die sin van die Skrif is nie.

Hierdie verantwoordelikheid maak egter nie die predikamp tot orgaan van die gemeente nie.¹³⁶ Die Christokratiese ampsgesag sorg daarvoor dat die amp bo-gemeentelik gefundeerd is in Christus self, d.w.s.: „De ware dienaren beroepen zich op hun zending van Godswege en ontlene daaraan hun macht en autoriteit.” (Bavinck)¹³⁷

Die gemeente voor die troon wag en luister aktief¹³⁸ na die verkondiging van die kerugmatiese Woord. Hulle stel hulle voor die troon, voor die berg Sinaï, aanspreekbaar en oop vir die kerugmatiese verkondiging wat nie alleen die aanwesigheid van die heil sal proklameer en beslissend oproep tot die oorgawe aan die Koning nie. Hierdie kerugmatiese verkondiging kan nie slegs verskraal word tot hierdie oproep nie. Dit moet ook onderwysende kerugma wees. Dit moet die verre lyn van die Ryk, soos dit alles omsluit in eskatologies alles sal vernuwe, trek. Die kerugma van die koninkryk praat oor alles wat was, alles wat is, alles wat moet wees en alles wat moet kom. In die viering van die erediens luister die gemeente in aanspreekbaarheid na hierdie Christokratiese ver-

kondiging van die kerugma. By 'n later geleentheid sal hulle daarvoor diskusseer, maar nie nou as konvokasie voor die troon nie. Die diskussie kan nie die proklamatiwe spreke tydens die erediens vervang nie.¹³⁹

.n

3.3. Die derde perspektief: Dit is 'n volk wat in diensbereidheid voor die Koning moet optree:

In die profetiese dienswerk van die verkondiging gaan dit om die opbou van die gemeente. Dit gaan om die toerusting (katartizein) van die gemeente in hulle dienswerk: (Efes. 4:12).

Vir die voor-die-troon vergaderde volk beteken dit amptelike dienswerk vir die Koning en Sy ryk. Prediking moet immer lei tot die aktivering van die volk van God.¹⁴⁰ Die gelowiges moet tot hulle drievoudige amp vir die diens in die kerk en die wêreld geaktiveer word.

Die onmiddellike effek, wat die verkondigde kerugma op die voor-die-troon vergaderde volk behoort te hê, is gewis die diens van aanbidding, waarin die krone neergewerp word voor Hom wat op die troon sit en voor die Lam. (Open. 5). Dit is in hierdie gees wat prof. Pellisier¹⁴¹ ge-eis het dat die ware preek moet lei tot aanbidding. Hy wys die salwende preek, wat slegs sentimente wek en nie hierdie oogmerk dien nie, af. Hy skryf daarvan as volg: „Die onderwys binne die lyne van die verbond en op grond van die Skrif kan net een gerigtheid en doel hê, naamlik om die gemeente tot God deur Sy Woord te help in die opgang tot Sy heilige berg en wel om Hom te aanbid.”

Die dienswerk van die volk voor die troon neem ook ander dimensies aan, dimensies wat die kosmiese lewe met sy kultuuruitinge omsluit. Ook hiervoor moet die verkondigde kerugma leiding gee.¹⁴² Die ryksprediking trek stippellyne vir die lewe van die ryksburger, sonder om sy bevoegdheid te oorskry deur die lewe op politieke, ekonomiese e.a. terreine te wil orden.¹⁴³

Teneinde die prediking as ryksgebeure vrugbaar vir die volk voor die troon te laat toekom, moet die prediker dit biddend en onder leiding van die Heilige Gees beplan.¹⁴⁴ Ordelikheid en beplanning pas net by die diens van dié koninkryk, waarin o.a. wetmatigheid en doelordening kenmerke is.

Die beplanning in hierdie kerugmatiese diens moet sodanig wees, dat daar 'n band tussen die prediking en die pastoraat en die prediking en ander kerklike dienswerk gelê kan word. In die opset van die beplande prediking word die aanknopingspunt vir die pastorale gesprek, wat o.a.

ook 'n opgawe vra van wat met die koningswoord in die liturgie van die lewe gemaak is,¹⁴⁵ gegee. Dié prediking kan bv. ook dien as basis vir die onderlinge vermaning wat in die wyksbyeenkomste, op die liturgiese periferie van die erediens gereël, plaasvind.¹⁴⁶ Dié byeenkomste mag egter nooit die erediens, as die gekonvoeerde vergadering van die volk van God vervang nie. Dit en trouens alle kerklike dienswerk, moet soos konsentriese sirkels vanuit die liturgiese viering van die volk van God voor die troon uitkring. Maar dit moet alles ook weer in middelpuntsoekende krag na hierdie viering in sy realiteit en eskatologiese vooruitgrype¹⁴⁷ terugkeer. Dit kan nie anders wees nie. Immers die erediens, waar die voor-die-troon vergaderde volk van God gekonstitueer is as die ekklesia, is „het grondvorm van het funktioneren als het lichaam van Christus.”¹⁴⁸ Dit is, soos Barth¹⁴⁹ opmerk, „die Mitte des ganzen Lebens der Gemeinde, den eigentliche Akt ihres Aufbau.”

SAMEVATTEND:

Vanuit die Teo-Christosentriese gesigshoek van die koninkryk of die troon van God word die prediking as amptelike dienswerk transendentiaal belig. Daarvolgens is die prediking die profeties-kerugmatiese verkondiging van die Bybelse kerugma van die koninkryk. Hierdie kerugmatiese dienswerk doen Christus, die Messias-Koning, deur middel van die predikamp. Onder en deur die bowe-tydelike magswerkinge van die Heilige Gees, die Kunstenaar en Voltooier van die Godsryk, word die kerugmatiese verkondiging, wat binne die struktuur van die koninkryk ook die opwekking, die vertroosting en die onderwysing insluit, die middel waardeur die volk van die koninkryk gebring word tot die belydenis daarvan. Deur hierdie verkondiging word die volk voorts opgebou en geaktiveer in die diens aan die ewige koninkryk. Só gesien, is die prediking 'n onvervangbare ryksgebeure, wat moet deurgaan totdat die koninkryk in al sy heerlikheid gekom het. Dan sal alles en almal die presensie van die troonheerlikheid beleef en sal „God alles in almal” wees. (1 Kor. 15:28).

VOETNOTAS EN LITERATUURVERWYSINGS:

1. vgl. A. A. van Ruler — **Theologisch Werk II**, Callenbach, Nijkerk, 1971, bl. 185.
2. Ook in die Roomse Katolieke kerk word vandag al hoe meer aandag aan die prediking geskenk.
vgl. M. H. Bolkestein en J. Thomas — **Over preken gesproken**, Boekencentrum, 's-Gravenhage, 1972, bl. 12.
„In die kerk (R.K.) beleefte de preek een nuwe opbloeï. Sinds het tweede Vaticaans Concilie is de waarde van de preek opnieuw erkend. In de liturgie gaat de preek een vaste plaats innemen; haar betekenis wordt hoe langer hoe groter...”
vgl. F. X. Arnold e.a. — **Handboek van de Pastoraaltheologie II**, Brand, Antwerpen, 1967, bl. 18 e.v.b. „De verkondiging van het woord.”
3. vgl. Mattheus 28:19 saamgelees met Markus 16:15; 1 Kor. 2:17,21.
4. vgl. G. Wingren — **The Living Word**, (Vertaling), Fortress Press, Philadelphia, bl. 61.
„The preaching of the Gospel... began when Christ came, and shall endure till He comes again as the visible King...”
5. vgl. K. Dijk — **De dienst der Prediking**, Kok, Kampen, 1955, bl. 5.
„In de dienst der kerk, die in haar midden op last van Jezus Christus en in Zijn naam vervuld wordt, neem de prediking van het Evangelie, of wil men, de bediening van het Woord Gods de eerste plaats in...”
6. vgl. A. A. van Ruler — **Theologisch Werk II**, bl. 195.
„Zoals de prediking de gemeente als zodanig mede konstitueert, zo in zij mede-constitutief voor haar eredienst.”
7. H. M. Kuitert — **Anders gezegd**, Kok, Kampen, 1970, bl. 114.
8. W. D. Jonker — **Als een riet in de wind...**, Kok, Kampen, 1970, bl. 6.
9. M. H. Bolkestein en J. Thomas — a.w., bl. 5.
10. vgl. J. Kaptein e.a. — **Over de Predikant**, Ambo, Utrecht, 1969, bl. 26. In sy artikel: „De predikant in de crisis van kerk en pastoraat.”
11. vgl. vir 'n bespreking hiervan my D.Phil.-proefskrif: „Die Positiveringstaak van die Gereformeerde Kerkinstituut”, (ongepubl.), 1966, bl. 280 e.v.b.
12. vgl. C. J. Dippel — **Kerk en Wereld in de Crisis**, Boekencentrum, 's-Gravenhage, 1947, bl. 15.
vgl. W. Banning — **Machten en Mensen**, Bohn, Haarlem, 1959, bl. 13.
13. vgl. R. Kooistra — **De Gereformeerde Theologie en de Sociologie**, T. Wever, Franeker, 1953, bl. 53.
14. vgl. H. R. Müller — Schwefe — **De wereld heeft geen Vader**, T. Wever, Franeker, bl. 95.
„De crisis van alle aardse gezagsverhoudingen is derhalve een religieuse Crisis.”
15. vgl. H. D. Bastian — **Kirkliches Amt im Umbruch**, Kaiser, München, 1971, bl. 7.
„Amt und Umbruch signalisieren gegensätzliche Erfahrungen mit der Wirklichkeit... Da heute nicht nur Ämter und Berufe, sondern Gesellschaften und Kulturen im Umbruch stehen, wäre kein Anlass, eine bestimmte Berufsgruppe zu exponieren... Trotzdem gilt die These, dass das kirkliche Amt in seinen religiösen und sozialen Verhältnissen die Erschütterungen eher und stärker erfuhr als vergleichbare Berufe.”
16. Ir. H. van Riessen — **De Maatschappij der Toekomst**, T. Wever, Franeker, 1953, bl. 36.
vgl. C. J. Dippel — a.w., bl. 54.
„In de crisis staan we voor een verantwoordelijke keuze... Crisis vraagt... om beslissing antwoord...”
17. Onder die velerlei antwoorde ter verlossing is daar o.a. (a) die binnekosmiese en pseudo-messiaanse kommunisme, met sy kollektivistiese lewensordening; (b) die strewing na die mobilisering van die humane kragte, ethos en deugde; (c) die teologie van die rewolusie of transformasie wat soek na die omverwerping van die sekere ordes; (d) die korporatiewe uitlewering van die beginsels van die koninkryk en die lewensordening onder die wet van God.
Ek verwys slegs na die name van Mannheim met sy „Planning for Freedom”; Banning met sy gedagte aan die diensbereidheid van die vrygemaakte kreatiewe minderheid; Hui-zinga met sy „katharsis” en die klem op die noodsaaklike herlewering van die Griekse deugde; Cox e.a. met die gedagte van die „sosiaal exorcisme.”
Vir 'n bespreking van die teologie van die rewolusie vgl. H. M. Kuitert — a.w., bl. 88 e.v.b.
„Theologie en Eethiek van de Revolutie.” J. A. Heyns — **De huidige stand van die Gereformeerde Teologie in Nederland en ons Verantwoordelijkheid**, Univ. van Pretoria, 1971, bl. 21 e.v.b.
Van Riessen en Ridderbos soek die antwoord in die herkerstening van die lewe (Van Ruler beweeg ook in hierdie buurt) en in die korporatiewe uitlewering van die beginsels van die koninkryk.
vgl. Ir. H. van Riessen — a.w., bl. 358.
„dat ik onder deze herkerstening versta, het geloof in de verzoening der wereld met God, het herstel van de religieuse relatie met Hem, door het verlossingswerk van Jezus Christus, en een leven beheerste door het geloof...” Hierdie lewe beheers deur die geloof sluit egter ook in die deurtrek van die religieuse grondmotiewe in al die fases van die wetenskaplike besinning en die struktuurordening van die gemeenskap.

- vgl. H. N. Ridderbos — **Het Woord, het Rijk en onze Verlegenheid**, Kok, Kampen, 1968, bl. 162 e.v.b.
In die artikel: „Het koninkryk Gods en ons leven in de wereld”, skryf hy oor die heiliging van die Christelike lewe. Dit moet oral deurdring. Ook op korporatiewe wyse georganiseer en met 'n profetiese bewussyn van geroepenheid moet dit soek na die uitdra van die beginsels van die koninkryk in die ganse werklikheid.
18. vgl. W. Röpke — **Civitas Humana** (Vertaling), Hodge, London, 1948, bl. 11 (Collectivism), bl. 134.
„The crumbling of this three dimensional structure...”
P. Smits — **Godsdienst en Kerk in het licht van de Sociologie**, Boekencentrum, 's-Gravenhage, 1972, bl. 90.
19. vgl. J. M. de Jong e.a. — **Gaan en Staan**, W. ten Have, Amsterdam, 1968, bl. 44.
„Structuren in beweging...”
vgl. Sperma Weiland — **Oriëntatie**, Baarn, 1966, bl. 237 e.v.b. Vergelyk ook sy **Voortgezette Oriëntatie**, Baarn, 1971, bl. 121. Sy diagnoses van die modernistiese en politieke teologie toon hierdie strewe en die roep na die herstrukturering by hulle aan.
20. vgl. F. Buchholz — **Liturgie und Gemeinde**, Kaiser, München, 1971, bl. 245.
„Es ist ungut, alles kirkliche Tun in die Struktur der Parochie, zu drängen...”
vgl. J. M. de Jong e.a. — **Gaan en Staan**, bl. 68.
J. M. van Veen oor „De ontgrenzing van de gemeente”,
vgl. My D.Th.-proefskrif (ongepubl.) 1972, „Die onderlinge vermaning in pastorale per spekief”, bl. 216-218.
vgl. A. F. N. Lekkerkerker — **Oorsprong en Funktie van het Ambt**, Boekencentrum, 's-Gravenhage, 1971, bl. 204.
Oor die herstrukturering t.o.v. die funksie van die amp.
21. vgl. G. Dekker e.a. — **Wat vindt u van de Kerkdienst**, Zomer en Keuning, Wageningen, 1971, bl. 9 e.v.b.
„Veranderingen rondom de kerkdienst.”
22. vgl. M. H. Bolkestein en J. Thomas — a.w., bl. 142 e.v.b. „Perspektief”.
vgl. O. Jager — **Eigentijdse verkondiging**, Kok, Kampen, 1967, bl. 105 e.v.b.
„Een eigen geluid”.
vgl. P. Smits — a.w., bl. 81 en bl. 191 „Afscheid van de monologische gezagsstruktuur”.
23. vgl. G. Dekker e.a. — a.w., bl. 38 e.v.b. Opstel van E. Pruijm „Te kerk en te keur”.
24. vgl. H. Cox — a.w., bl. 150.
25. vgl. H. Jonker — **Leve de Kerk**, Callenbach, Nijkerk 1969, bl. 11.
26. H. Jonker — **Leve de Kerk**, bl. 11.
27. H. Jonker — **Leve de Kerk** bl. 11. Hy verwys hier na H. H. Brunner.
28. vgl. W. D. Jonker — **Theologie en Praktijk**, Kok, Kampen, 1968, bl. 5, Oor „het object van de theologie”.
H. Jonker — a.w., bl. 22.
29. vgl. G. Dekker e.a. — Vir die nut van die ander wetenskappe vir die Kerklike praktyk, a.w., bl. 14 e.v.b., bl. 39 e.v.b.
vgl. G. Dekker — **Sociologie en Kerk**, Kok, Kampen, 1969, bl. 35.
„Het nut van Sociologie met betrekking tot de Kerk”.
30. vgl. J. Bright — **The Kingdom of God**, Abingdon Press, New York, bl. 7.
„For the concept of the Kingdom involves, in a real sense, the total message of the Bible.”
vgl. J. A. Heyns — „Die Skrif as daad van Gehoorsaamheid” Art. in die N.G.T.T. van Jan. 1972, bl. 9.
„dit gaan in die Skrif om die koninkryk van God... Die sentrum van die Skrif is Gods koninkryk, en die sentrum van dié sentrum is Jesus Christus.”
vgl. A. Köning — **Een wat sterker is**, N.G.K.B., Pretoria, 1971, bl. 13. „Die Here is Koning.”
31. A. D. Müller — **Grundriss der Praktischen Theologie**, Bertelsmann, Gutersloh, 1950, bl. 13.
32. vgl. J. A. Heyns — **Die Kerk as diens aan die Koninkryk**, Univ. Stellenbosch, 1967, bl. 9 e.v.b., en bl. 50.
vgl. J. A. Heyns — **Lewende Christendom**, Tafelberg-Uitgewers, Kaapstad, 1972, bl. 148 e.v.b. „Die kerk as Daad van Gehoorsaamheid”.
33. vgl. T. Hoekstra — „Gereformeerde Homiletiek, Zomer en Heuning, Wageningen, bl. 12.
vgl. K. Dijk — **De dienst der Prediking**, bl. 76.
34. W. D. Jonker — **Als een riet...**, bl. 6.
35. J. Calvijn — **Institutie III** (Vertaling Sizoo), Meinema, Delft, boek 4, hfs. 3, par. 1, bl. 55.
36. J. Calvijn — **Institutie I**, boek 2, hfs. 15, par. 1, bl. 536.
„Opdat dus het geloof in Christus een vaste stof van saligheid vinde, en zo in Hem beruste, moet het beginsel vasgesteld worden, dat het ambt hetwelk Hem door de Vader opgedragen is, bestaat in drie delen. Want Hij is gegeven tot Profeet tot Koning en tot Priester.”
vgl. G. C. van Niftrik — **Kleine Dogmatiek**, Callenbach, Nijkerk, bl. 156.
37. vgl. H. Kraemer — **Het vergeten ambt in de kerk**, Boekencentrum, 's-Gravenhage, 1962, bl. 138, 146.
Hy meen dit is onvolledig en wil liewer spreek van 'n „munus quintuplex.”
vgl. K. Blaser — **Calvins Lehre von den drei Ämtern Christi**, Theologische Studien, 105, E.V.Z., 1970.

38. G. C. Berkouwer — **Dogmatiese Studiën, Het werk van Christus**, Kok, Kampen, 1963, bl. 68, e.v.b.
39. G. C. Berkouwer — *a.w.*, bl. 91.
vgl. A. A. van Ruler — **Theologisch Werk II**, bl. 160.
Hy wys hier hoedat die leer van die Christokratiese ampsgesag „kerkscheidende factor” in die ekumene is.
40. G. C. Berkouwer — *a.w.*, bl. 90.
41. vgl. G. C. Berkouwer — *a.w.*, bl. 74.
42. vgl. G. C. Berkouwer — *a.w.*, bl. 80.
vgl. H. Bavinck — **Magnalia Dei**, Kok, Kampen, 1931, bl. 357.
„Zoo bleef Christus dan ook in den staat der verhooging als profeet, priester en koning werkzaam. Als zoodanig was Hij reeds van eeuwigheid gezalfde; deze ambtelijke werkzaamheden had Hij uitgeoefend in den staat zijner vernedering; en in gewyzigden zin zet Hij deze ook in die hemel voort.”
43. G. C. Berkouwer — *a.w.*, bl. 90.
44. vgl. J. Jansen — **De Kerkelike Tucht**, Bosch, Nijverdal, 1913, bl. 69, „Het koningschap van Christus is het instrument of middel waardoor de Drieëenige God Zijne heerskappy over de schepping uitoefent.”
45. vgl. H. Bavinck — **Dogmatiek IV**, Kok, Kampen, 1930, bl. 398 e.v.b.
46. vgl. H. Bavinck — **Dogmatiek IV**, bl. 310.
47. vgl. A. A. van Ruler — **Bijzonder en Algemeen Ambt**, Callenbach, Nijkerk, 1952, bl. 70.
„De Messias Jezus set zijne dienst (aán het rijk Gods en daarom in die wereld!) zelf voort en Hij gebruik daarby zijn ekklesia en haar dienste (c.q. ambten) als zijn organen.”
48. vgl. H. Küng — **De Kerk**, Paul Brand, Hilversum, 1967, bl. 213.
vgl. P. A. E. Sillevs Smitt — **De Organisasie van die Christelike kerk in den Apostoliese Tijd**, T. de Vries, Rotterdam, 1910, bl. 101.
„Zoveel is dit zeker, dat ook in dit borduursel (verwysende na Rom. 12, 1 Kor. 12 en Efes. 4:11) drie draden duidelik te onderkennen zijn, die steeds scherper het beeld der organisasie aftekenen: die diaconia van het leeren, van het voorstaan (regeeren) en van het barmhartigheid oefenen.”
Vgl. ook my aangehaalde „**Die onderlinge vermaning in pastorale perspektief**”, bl. 87, 88.
49. vgl. P. A. E. Sillevs Smitt — *a.w.*, bl. 119.
„De kerk is niet alleen charismatisch, maar ook institutair georganiseerd, en het instituut staat en valt met het ambt.”
vgl. H. Berkhof — **De Leer van die Heilige Geest**, Callenbach, Nijkerk, 1964, bl. 66.
Hy wys daarop dat „men charisma en instituut niet teen elkaar (mag uitspelen”) en in die lig van Efes. 4:11 voeg hy by: „Blykbaar hebben we hier te doen met een institusioneel element het welk als een direkte gave van die Geest word gezien. De Geest is niet alleen geïnteresseerd in harten of gelovige gemeenskappen, maar ook in organisasies.”
50. vgl. H. N. Ridderbos — **Het Woord het Rijk ...**, bl. 191.
In sy toespraak: „Waarvoor dient Theologie?”
51. vgl. A. Kuyper — **Tractaat van die Reformasie der kerke**, Amsterdam, 1883, bl. 22.
„Zoo ontstaat die vraag, op wat wyse alsnu die band gelegd word, die het kerkelik ambt op aarde aan het Messias-ambt van Koning Jezus verbindt; en op die vraag is het antwoord: deze band word gelegd door den Heiligen Geest.”
52. vgl. H. Berkhof — *a.w.*, bl. 22 e.v.b.
„De Geest als het handelen van die verheerlijkte Christus.”
vgl. C. Veenhof — **Predik het Woord**, Oosterbaan en Le Cointre, Goes, bl. 50.
vgl. J. H. Bavinck e.a. — **De Heilige Geest**, Kok, Kampen, 1949, bl. 332.
„Het ambt is naar zijn wezen een representasie van den Here Christus door bedien van het Skriften aan die mense, en wel in den Heiligen Geest.”
53. A. Kuyper — **Tractaat ...**, bl. 23.
„de persoon des Heiligen Geestes die eigenlike Bezieler van het ambt is. In en door dat ambt werkt hy vooreerst door die persone voor dat ambt te heiligen, ten tweede door hun te zijner tijd die roeping tot dat ambt innerlik te doen toekomen, ten derde door hen voor en in dat ambt te bewaarn, en ten vierde door by die uitoefening van dit ambt, die vruchtbaar-making aan het ambtelik werk te verleen.”
54. vgl. H. N. Ridderbos — **Heilsgeschiedenis en Heilige Schrift**, Kok, Kampen, 1955, bl. 70.
„Het apostolaat vindt zijn afgrenzing dus ... in die aard van die kerk-funderende werkzaamheid der apostelen.”
55. Vir die instelling van die predikamp vgl. die artikel van C. Aalders: „Bybelse achtergronde van het ambt van predikant” in „**Over die Predikant**.”
vgl. Ook Lekkerkerker se „Het ambt in het Nieuwe Testament” in sy „**Oorsprong en funksie van het Ambt**.”
56. vgl. slegs van die baie uitsprake.
G. Sevenster in die artikel „**Probleme betreffende het Ambt in het Nieuwe Testament**” in die „Nederlandsch Theologisch Tijdschrift”, jaargang 17 (1962-1963), bl. 444.
„Wij menen dan ook te zeggen, dat er in het N.T. bij herhaling, zij het nog in zeer eenvoudige bewoordingen, sprake is

- van een traditie insake de leer, een sekere successio doctrinae, maar nergens van een onmisbare, onderbroke successie in het ambt..."
57. vgl. ook H. Jonker — **Leve de Kerk**, bl. 198.
vgl. **Dordtse Leerreëls**, 3 en 4de Leerstukke, artikel 17.
58. vgl. J. H. Bavinck e.a. — **a.w.**, bl. 334.
„Zonder lewenseenheid met Hem is er geen Hem welgevallige arbeid in het ambt mogelijk.”
vgl. A. Kuypers — **Christelike Encyclopaedia III**, Wormser, Amsterdam, 1894, bl. 478.
„Integendeel sonder de actuele rechtekreeke gemeenschap van Christus als Hoof der kerk met zyn instrumenteele organen op aarde, is er geen amtsbediening denkbaar.”
59. vgl. H. Jonker — **Actuele Prediking**, Callenbach, Nijkerk, bl. 139.
„De geheiligde individualiteit'... God spreek niet in abstracte uitspraken, niet in magiese formules, maar door een concreetlevend mens, voor wie Gods boodschap vlees en bloed geworden is. De persoonlikheid van de dienaar is in de openbaring van het heil mede opgenomen...”
60. vgl. H. W. de Jager — **Kategeet en Prediker in die Aangryping** deur die Woord, De Bussy, Amsterdam, 1952, bl. 127.
„Die Woord vind sy deurwerking deur die amp, maar hierdie amp met alles wat dit inhou, is toevertrou nie aan masjiene nie, maar aan mense, aan persoonlikhedel!”
Die „so-syn” in ons bediening is van belang daarom die vermaning van Paulus: „Let op jousef” (vgl. bl. 141). Hy gaan verder: „Persoonlikheidsontwikkeling bly ons dure plig, omdat die toestand van die orgaan waardeur God werk beslis meetel in die effek wat bereik word.” (bl. 197).
61. vgl. R. Bohren — **Predigtlehre**, Kaiser, München, 1971, bl. 388.
„Die Kommunikationsforschung hat gezeigt, wie wichtig die Glaubwürdigkeit des Kommunikators für die Wirkung einer Information ist... Die Kommunikationsforschung unters treicht auf ihre Weise die Frage nach der Vorbildlichkeit des Predikers; den Glaubwürdigkeit und Prestige gewinnt der Prediger, indem er der Gemeinde nicht nur etwas vorsagt und vorspricht, sondern auch vor ihr hört und dem Worte folgt — also Vorbild wird...”
vgl. R. Bohren — **a.w.**, bl. 394.
„der Prediger als Vorbild — Praktische Folgerungen... Ich bin als Prediger... nich der Text, sondern höchstens eine Anmerkung zum Text...”
vgl. H. Thielicke — **Lijden aan de Kerk**, Zomer en Keuning, Wageningen, bl. 13 e.v.b.
„Onze ongelooftwaardigheid...”
62. vgl. A. A. van Ruler — **Theologisch Werk II**, bl. 176, e.v.b.
63. W. Aalders — **Theologie der Verontrusting**, Voorhoeve, Den Haag, bl. 91.
64. L. G. Zwanenburg — **Leer-Ambt-Leven**, Boland, Amsterdam, 1971, bl. 141.
65. vgl. L. G. Zwanenburg — **a.w.**, bl. 108.
„Er zijn in onze kerk vele mensen die met de ambten geen raad meer weten. Een kerk met een dominee, ouderlingen en diakenen, heeft zijn tijd gehad, so meent men. In de toekomst zal de kerk als instituut verdwynen. Er zullen wel christenen zijn, maar die zullen saamenkomen bij iemand aan huis als ze daaraan behoefte heeft...”
66. vgl. F. J. Pop — **Bijbelse Woorden en hun Geheim I**, Boekencentrum, 's-Gravenhage, 1957, bl. 22.
Die betekenis van die diakonia van die kerk word heel tereg in verband gebring met die van die Messias: „Zijn dienst (diakonia) op aarde gaat na zyn verhoging dóór, maar Hij oefent deze dan uit door middel van Zijn lichaam op aarde, de gemeente.”
67. Vir die korrelasie tussen die profete-amp en predikamp:
vgl. A. H. van Zyl — **„Die Boodskapper van die Here”**, art. in die N.G.T.T., Maart 1967, bl. 75 e.v.b.
vgl. Th. C. Vriezzen — **Hoofdpijnen der Theologie van het Oude Testament**, Veenman, Wageningen, 1966, bl. 146.
„prediking is het werk van die profet in die teoloog-predikant. In die verkondiging skuil een profetisch element, in die zin, dat die prediker het Godswoord heeft door te geven op persoonlike, geestelijk verantwoorde wijze. Dit beteken niet, dat hij zich boven het Woord Gods van die Bijbel verheven zou gevoelen...”
vgl. A. D. Müller — **a.w.**, bl. 159.
„Und zwar setzt sich (Verkundigung) in ihr nach inhalt und Form der prophetische Charakter der Offenbarung in Christus Fort.”
68. vgl. C. Veenhof — **a.w.**, bl. 12, 13.
69. vgl. W. D. Jonker — **Als een riet...**, bl. 12.
Oor „het gezag van een ambt een genormeerd gezag.”
vgl. C. Veenhof — **a.w.**, bl. 87.
Kuypers wys daarop dat die veragting van die Woord, die amp vernietig.
vgl. K. Barth — **Homiletik**, EVZ-Verlag, Zürich, 1966, bl. 35.
„das der Prediger zum Papst seiner Gemeinde wird, dar sich erlaubt, seine eigene Idee als Wort Gottes vorzutragen.”
70. vgl. F. C. Fensham e.a. — **Professor G. M. Pellisier**. N.G. Kerk-Uitgewers, Pretoria, bl. 145.
71. vgl. J. A. Heyns — **aangehaalde art.** N.G.T.T., bl. 9.
vgl. S. G. de Graaf — **Verbondsgeschiedenis I**, Kok, Kempen, bl. 10. Hy skryf van Gen. 1: „Centraal in dit gedeelte is dus die stichting van het koninkryk Gods...”

72. vgl. J. H. Bavinck — **De Mensch en Zijn wereld**, Bosch en Keuning, Baarn, bl. 25 e.v.b., vgl. ook hfs. 3. Hy wys op die simboliek en verkondiging van die koninkryk in die tabernakeldiens.
73. A. A. van Ruler — **Heb Moed voor de Wereld**, Callenbach, Nijkerk, 1953, bl. 141.
74. H. N. Ridderbos — **Het verborgen Koninkryk**, Kok, Kampen, 1958, bl. 18.
75. vgl. J. T. Bakker — **Kerugma en Prediking**, Kok, Kampen, 1957, Bakker het 'n magtige greep gedoen deur die kerugmatiese karakter van die prediking in die regte lig te stel.
vgl. J. A. Heyns — **Lewende Christendom**, bl. 53 „Die heerskappy van Christus kom met sy imperatief op ons af: 'n oproep tot gehoorsaamheid”.
76. vgl. S. Greidanus — **Sola Scriptura**, Kok, Kampen, 1970, bl. 229.
„... Scripture is address, appeal, kerygma... we would emphasize that this is the essential characteristic also of historical texts: they are kerygma, proclamation to the church at a certain stage of redemptive history.”
77. vgl. H. N. Ridderbos — **Heilsgeschiedenis...**, bl. 103.
„Toch valt niet te ontkennen, dat het grondkarakter van heel het Nieuwtestamentische Schriftinhoud dat van het kerugma is.”
78. vgl. J. T. Bakker — **Kerugma...**, bl. 24 e.v.b.
Hy toon „de realtie tussen kerugma en prediking” aan.
79. vgl. J. R. Stott — **The Preachers Portrait**, Tyndale Press, London, 1967, bl. 29.
80. vgl. H. N. Ridderbos — **Heilsgeschiedenis...**, bl. 109.
Hy toon aan hoe in die „radicale kerugma-theologie... geloof en Schriftcritiek wel uiterst problematisch word.”
81. vgl. W. D. Jonker — **Als een riet...**, bl. 8 en 13.
82. vgl. H. N. Ridderbos — **Het Woord, het Rijk...**, bl. 78 e.v.b.
Artikel oor: „De nieuwe discussie over de zogenaamde historische Jezus.”
83. vgl. C. Trimp — **De Actualiteit der Prediking**, De Vuurbraak, Groningen, 1971, bl. 24.
„tegen de achtergrond van de afsluiting van de openbaringsgeschiedenis, kunnen wij haar (de prediking) veilig typeren als voortgang van de heilsgeschiedenis.”
84. K. Runia — **Prediking en Historisch-Kritisch Onderzoek**, Kok, Kampen, 1972, bl. 22.
85. K. Runia — **a.w.**, bl. 10-16.
Op bl. 16 toon hy aan dat die „zuiver historiese metode”, wat met die wonderdadige ingrype nie rekening hou, alleen maar werk met 'n enge „positivistiese wetenskapsbegrip” vol van religieuse vooronderstellinge.
87. vgl. K. Runia — **a.w.**, bl. 12.
vgl. B. A. Müller — **Die Lewende Woord aan die mens van die Hede**, Heijnis, Zaandijk, 1961, bl. 174.
„Met hierdie bepaalde „hermeneutiese sirkel” kan ons nie saamslem nie. Word hier nie in subjektivisme verval as die „Selbstverständnis” tot uitgangspunt en maatstaf van die interpretasie word en die selfinterpretasie van die Woord as hermeneutiese prinsipie verdwyn agter 'n hermeneutiese prinsipie daarbuite nie?”
88. H. N. Ridderbos — **Heilsgeschiedenis...**, bl. 111.
„Het kerugma staat of valt met de feitelijkheid van het historische gebeuren, waarvan het de proclamatie is.”
vgl. H. N. Ridderbos — **Het Woord, het Rijk...**, bl. 89.
„draait echter alles om de onlosmakelijke band, ja om de identiteit van de „historiese Jezus” en de „kerugmatiese Christus.” Er is in het evangelie geen Jezus zonder Christus... er is ook geen Christus zonder historiese Jezus, dat wil zeggen: zonder die Jezus, wiens historisch beeld ons in de evangeliën getekend wordt.”
89. Vir 'n bespreking van die Spiritualisme met die klem op die beweying sonder binding aan die skrif of leer,
vgl. B. Engelbrecht — **Die Vrye Gebed en die Formuliergebed in die Reformatoriese Kerke**, Kemink, Utrecht, 1954, bl. 34 e.v.b.
90. vgl. A. A. van Ruler — **Op gezag van een apostel**, Callenbach, Nijkerk, 1971, bl. 58.
vgl. R. Kaptein e.a. — **a.w.**, bl. 41.
„De pastor als traditor...”
91. vgl. C. H. Dodd — **The Apostolic Preaching and its Developments**, Hodder en Stoughton, London, 1970, bl. 8.
92. Aangehaal deur J. R. Stott — **a.w.** bl. 34.
93. vgl. A. A. van Ruler — **Theologisch Werk II**, bl. 200.
In sy artikel „Continuïteit in die prediking” wys hy op die betekenis van die verband met die tradisie in die gesonde sin van die woord.
94. J. T. Bakker — **Het dogma tussen tekst en preek**, Kok, Kampen, 1969, bl. 6.
95. vgl. J. T. Bakker — **Het Dogma...**, bl. 20.
vgl. K. Dijk — **a.w.**, bl. 110 e.v.b. „Het verband met belydenis en dogma.
vgl. W. D. Jonker e.a. — **Hermeneutica**, N.G. Kerk-Boekhandel, Pretoria, 1970, bl. 157, e.v.b.
In sy artikel „Eksegese en Dogmatiek” toon Jonker aan dat dogmatikus en eksegeet nie sonder mekaar kan klaarkom nie, bl. 177. Ons kan byvoeg dat die homileet nie sonder eksegeet en dogmatikus kan klaarkom nie.

- vgl. K. Barth — **Church Dogmatics**, T. en T. Clark, Edinburgh, 1962. (Vertaling uit Duits deur Bromiley), Vol. 4, deel 3, bl. 869. „Preaching... must be full of domatics”.
96. A. A. van Ruler — **Theologisch Werk II**, bl. 200.
97. vgl. J. A. Heyns — **Aangehaalde art.**, N.G.T.T., bl. 9.
„met hierdie sentrale boodskap in sy dubbele dimensie staan alles in die Skrif in organiese verband.”
98. S. Greidanus — **a.w.**, bl. 215 e.v.b.
vgl. A. B. du Toit — „**Die taak van die bedienaar van die Woord**”, art. in die N.G.T.T., Junie 1970, bl. 170.
„Selfs die Bybelse geskiedenis is verkondiging van Gods heil, dit wil sê dit is kerugmatiese geskiedskrywing. Daarom bestaan die Skrif uit eenhede wat hierdie verkondiging wil dien.”
99. vgl. vir Christosentriese prediking.
D. W. de Villiers — „**Die eise van Christosentriese Prediking**”, art. in die N.G.T.T., Junie 1970, bl. 151 e.v.b.
100. vgl. S. Greidanus — **a.w.**, bl. 224 e.v.b.
vgl. Th. C. Vriezen — **a.w.**, bl. 144, 145.
Hy wys op gevare in die „typologiese exegese.”
101. vgl. S. Greidanus — **a.w.**, bl. 78.
vgl. C. Veenhof — **a.w.**, bl. 173 e.v.b.
vgl. J. Bright — **The Authority of the Old Testament**, SCM Press, London, 1967, bl. 214.
Hy gee hier 'n illustrasie van die prinsipes, wat in die prediking oor die tien gebooe gebruik moet word, aan.
102. vgl. B. A. Müller — **a.w.**, bl. 152.
103. vgl. A. B. du Toit — **art. in N.G.T.T.**, bl. 171.
Treffende opmerkinge oor die oefening „om 'n taal te gebruik, wat werklik daarin slaag om die Skrifinhoud oor te dra.”
104. vgl. J. A. Heyns — **art. in N.G.T.T.**, bl. 19.
105. vgl. O. Jager — **Eigentijdse Verkondiging**, bl. 52, e.v.b.
106. vgl. H. Jonker — **Leve de Kerk**, bl. 117 e.v.b.
107. vgl. Joh. 14:6 „Jesus antwoord hom: Ek is die weg, en die waarheid en die lewe.”
108. vgl. H. Jonker — **Actuele Prediking**, bl. 21.
Verskil tussen aktueel en aktualisme:
„In een actualistiese preek word het Woord bepaald door de tijd. In een actuele preek word die tijd bepaald door het Woord.”
109. vgl. C. Trimp — **a.w.**, bl. 15.
„eigentijdse herinterpretatie van het bijbelse kerygma... die de coëffesient van de actualisering van het kerygma aandraagt...”, wat alles laat in die hande van „de creative interpret”, terwyl die **sola Scriptura** in gedrang kom... „De theopneustie is verlegd van de Schriften naar de menselijke traditie — en interpretatie-arbeid” (bl. 20).
110. vgl. O. Jager — **a.w.**, bl. 84.
Hy vra tereg by hierdie moderne rigting: „Vertaling of vervanging?”
111. vgl. H. Jonker — **Leve de Kerk**, bl. 107.
112. vgl. F. J. Pop — **Bijbelse Woorden... II**, bl. 346.
Vergelyk sy omskrywing van die „en sarki”.
113. vgl. R. Bohren — **a.w.**, bl. 76.
„Theomne Reziprozität... das Kennzeichnende des Werk des Geistes ist, dass er uns ans Werk setzt.”
114. vgl. R. Bohren — **a.w.**, bl. 76.
„Die Bedeutung deur Pneumatologie für die Homiletik.”
115. vgl. K. Barth — **Homiletik**, bl. 56.
„Predigt is ein mit menschlichen Mitteln unternommener Versuch...”
116. vgl. R. Bohren — **a.w.**, bl. 76.
In die voetnoot o.a. oor die „Verhältnis von Gotteswerk und Menschenwerk.”
117. vgl. Matt. 28:19,20.
118. vgl. C. Trimp, **a.w.**, bl. 29.
119. Aangehaal deur:
A. F. N. Lekkerkerker — **De Reformatie in de Crisis**, Veenman, Wageningen, 1949, bl. 101.
120. vgl. A. A. van Ruler — **Theologisch Werk II**, bl. 189.
In sy beswaar teen Noordmans se uitlating dat dit nie wil sê dat God na die kerk gaan as ons daarheen gaan nie, antwoord hy: „Worden we niet naar de kerk geröepen, door de Here God zelf? Is er niet een goddelijk gebod in dit opzicht? En gaat dit goddelijk gebod niet met een goddelijke belofte gepaard?”
121. vgl. B. A. Müller — „**Kontak en Kommunikasie in die Prediking**”, artikel in N.G.T.T., Maart 1972, bl. 92.
Hy wys betekenisvol op beide die aspekte dat „die prediking die verkondiging van Gods Woord in die taal van die mens (is) en: die prediking is die wonder van die Heilige Gees, van die soewereinde testimonium Spiritus Sancti.”
122. vgl. C. Veenhof — **a.w.**, bl. 90.
Hervan verklaar Kuiper:
„Zulk een last brief heeft de Dienaar wel terdege. Dien bezit hij in Gods Woord...”
123. vgl. H. Kuiper — **Het Werk van den Heiligen Geest**, Kok, Kampen, 1927, bl. 257.
124. vgl. T. Hoekstra — **a.w.**, bl. 1.
vgl. K. Dijk — **a.w.**, bl. 95.
vgl. C. Veenhof — **a.w.**, bl. 223.

- vgl. J. J. von Allmen — **Worship: its Theology and Practice**, Lutterworth Press, London, bl. 43 „Ekklesia is... very definitely a liturgical term...” en „The Church a liturgical assembly”.
125. vgl. my „**Onderlinge Vermaning...**”, bl. 4 e.v.b.
„Die Bondsvolk as besondere ruimte.”
126. vgl. G. J. Kotzé — **Hedendaagse Skrifprediking**, Pro Rege, Potchefstroom, 1963, bl. 48.
Hy haal Koopmans aan:
„De Heilige Geest is de Prediker door de mond van die menselijke prediker.”
127. vgl. S. du Toit e.a. — **Die koninkryk van God**, Potchefstroom, 1969, bl. 36.
128. vgl. F. J. Pop — **De eerste brief van Paulus aan de Corinthiërs**, Callenbach, Nijkerk, 1965, bl. 9.
By 1 Kor. 1:2 skryf hy oor „die gemeente van God”: „De Corinthiërs behoren tot deze geconvoeerden Gods. Hij riep het zich om met Hem te zijn en de zijnen te wezen, en zij zijn gekomen... Deze mensen krijgen de convocatie thuis zich bij die vergadering Gods te voegen...”
- vgl. J. A. Heyns — **Lewende Christendom**, bl. 148 e.v.b.
„Die kerk as daad van gehoorsaamheid.”
Hy toon hier aan dat die *ekklesia*, die burgers van die koninkryk aandui, „versameling gehoorsame mense” (bl. 151), wat „rondom die Woord en sakramente kom... om die heersersaanspraak van Christus op hulle lewe te erken...” (bl. 153).
129. vgl. K. Sietsma — **De Ambtsgedachte**, Bakker, Amsterdam, bl. 189.
130. vgl. H. Mulder — **Geroepen heiligen**, Kok, Kampen, 1940, bl. 7.
„En toch, toch wordt deze gemeente genoemd; een gemeente van geroepen heiligen...”
131. vgl. A. Köning — **Ek is wat Ek is**, N.G. Kerk-Boekhandel, Pretoria, 1972, bl. 56 e.v.b.
„Goedertierenheid en doop.”
132. **Heidelbergse Kategismus**, Sondag 31.
„Wat is die sleutels van die hemelryk?”
133. vgl. C. Veenhof — a.w., bl. 73.
vgl. K. Sietsma — a.w., bl. 111.
Hy wys daarop dat Christus tot die amp roep deur die gemeente.
134. vgl. H. Bouwman — **Gereformeerd Kerkrecht I**, Kok, Kampen, 1928, bl. 370.
„De inwendige roeping ontvang haar kroon en vervulling in die uitwendige roeping, dat is, in de roeping door de gemeente.”
135. vgl. W. D. Jonker — **Als een riet...**, bl. 14.
„Het N.T. kent daarom (die mondigheid van die gemeente) ook de opdracht aan die gemeente om die ambten te controleren of in hun woord wel het Woord van God in zijn evident gezag gehoord kan worden.”
- vgl. H. Jonger — **Leve de Kerk**, bl. 202.
„De rechte dienst der ambtelijke uitoefening vraagt om de inspraak der gemeentelieden...”
136. T. Hoekstra — a.w., bl. 29.
„Wijl naar de H. Schrift (2 Cor. 5:20); (Efes. 4:11) het ambt funtionneert niet namens de kerk, maar namens Christus...”
137. H. Jonker — **Leve de Kerk**, bl. 200. (Bavinck aangehaal.)
138. vgl. J. J. Stam — **Rondom de Preek**, Amsterdam, 1946, bl. 67.
vgl. A. J. Kret — **De Hervormde Kerkdienst**, Boekencentrum, 's-Gravenhage, 1955, bl. 107.
„Ook, en juist in de preek, vertoont de gemeente de hoogste activiteit...”
139. G. Dekker e.a. — a.w., bl. 88 e.v.b.
Lammens oor: „**Het eigene van de Liturgie.**” In die beskrywing van die liturgie as „viering van Gods aanwesigheid in deze wereld” maak hy i.v.m. die prediking die betekenisvolle opmerking: „Ook als we in rekening brengen dat de preek een communicatief aspect heeft en niet alleen verkondiging maar ook onderricht, wegwyzing en bemoediging is, blijft toch gelden dat ze primair verkondiging, proclamatie is. Gezien het „talen” van die liturgie is het m.i. zeer de vraag of men deze proclamatieve taal... kan vervangen door de „gekortwiekte” woorden van dialoog en discussie.” (bl. 98.)
- vgl. A. A. van Ruler — **Waarom zou ik naar de kerk gaan?** Callenbach, Nijkerk, 1971, bl. 19.
Hy het dit teen die sogenaamde nuwe vorme, bl. 26. Hy soek die voortgang van die liturgiese vorm in die apostoliese tradisie en nie in die vermeende funksionaliteit nie.
140. vgl. G. J. Kotzé — a.w., bl. 45.
141. F. C. Fensham e.a. — a.w., bl. 119.
vgl. B. Engelbrecht — a.w., bl. 158.
142. vgl. B. A. Müller — a.w., bl. 313.
143. H. N. Ridderbos — **Het Woord, het Rijk**... bl. 163.
Hy skryf in sy artikel „Het Koninkryk Gods en ons leven in de wereld”: „... ons leven in die wereld voltrekt zich niet binne die engere sirkel van het Koninkryk, namelijk van de kerk, maar wordt juist opgenomen in het wijdere krachtenveld van het Koninkryk, in de wereld. Daarom wordt het leven van de gelovigen in die wereld wel in en van uit de kerk gevoed en gestimuleerd... Daarom moet de kerk ook niet door haar ambtsdragers of vergaderingen invloed willen oefenen in allerlei wereldlijke aangeleentheden. De ambtsdragers hebben hun aanstelling en speciale dienst in de kerk, niet in de wereld. Wat zij hebben te doen is die gemeente mondig

te maken in de wereld, haar de lengte en breedte en diepte en hoogte te doen zien, haar toe te rusten tot onderling dienstbetoon, en tot de vervulling van hun roeping in de wereld. Zo moeten vanuit de kerk de gelovigen gedreven worden, wakker gemaakt worden, onderwezen worden met betrekking tot hun taak in de wereld. Maar de kerk moet niet trachten de wereld onder haar suprematie te brengen ...”

vgl. J. A. Heyns — **Lewende Christendom**, bl. 160.

„Profeties verkondig die kerk die Woord en roep hy op tot gehoorsaamheid aan die Here. Maar die inhoud van hierdie gehoorsaamheid besit die kerk nie as 'n program van aksie vir elke lewensterrein nie. Daartoe is die kerk nie instaat nie, en in elk geval ook nie geroep nie. Sou hy dit desnieteenstaande tog probeer, sou hy daarmee sy grense as kerk oorskry.”

144. vgl. A. A. van Ruler — **Theologisch Werk II**, bl. 206 e.v.b.
vgl. C. Veenhof — **a.w.**, bl. 197 e.v.b.
145. vgl. P. J. Roscam Abbing — **Diakonia**, Boekencentrum, 's-Gravenhage, 1950, bl. 314, 315.
146. vgl. my „**Onderlinge vermaning...**”, bl. 329 e.v.b.
„Die herontdekking van die klein groep.”
vgl. M. H. Bolkestein en Thomas — **a.w.**, bl. 155.
147. vgl. K. Dijk — **De Dienst der Kerk**, Kok, Kampen, 1952, bl. 218.
148. J. Firet — **Het Agogisch Moment in het pastoraal optreden**, Kok, Kampen, bl. 113.
149. K. Barth — **Kirkliche Dogmatik IV**, 2, bl. 787.
vgl. A. D. Müller — **a.w.**, bl. 123.
„Sicherlich ist die Liturgie die Zentralste Gestalt der Kirche.”
vgl. J. J. von Allmen — **a.w.**, bl. 54.
„The cult as the heart of the local Christian community.”

PUBLIKASIES IN DIE REEKS VAN DIE UNIVERSITEIT

1. „Gids by die voorbereiding van wetenskaplike geskrifte” — Dr. P. C. Coetzee.
2. „Die Aard en Wese van Sielkundige Pedagogiek” — Prof. B. F. Nel.
3. „Die Toenemende belangrikheid van Afrika” — Adv. E. H. Louw.
4. „Op die Drumpel van die Atoomeeu” — Prof. J. H. v.d. Merwe.
5. “Livestock Philosophy” — Prof. J. C. Bonsma.
6. “The Interaction Between Environment and Heredity” — Prof. J. C. Bonsma.
7. „Verrigtinge van die eerste kongres van die Suid-Afrikaanse Genetiese Vereniging — Julie 1958”.
8. „Aspekte van die Prysbeheersingspolitiek in Suid-Afrika na 1948” — Prof. H. J. J. Reynders.
9. „Suiwelbereiding as Studieveld” — Prof. S. H. Lombard.
10. „Die Toepassing van fisiologie by die bestryding van Insekte” — Prof. J. J. Matthee.
11. “The Problem of Methaemoglobinaemia in man with special reference to poisoning with nitrates and nitrites in infants and children” — Prof. D. G. Steyn.
12. “The Trace Elements of the Rocks of the Bushveld Igneous Complex”, Part I — Dr. C. J. Liebenberg.
13. “The Trace Elements of the Rocks of the Bushveld Igneous Complex, Part II. The Different Rock Types” — Dr. C. J. Liebenberg.
14. “Protective action of Fluorine on Teeth” — Prof. D. G. Steyn.
15. “A Comparison between the Petrography of South African and some other Palaeozoic Coals” — Dr. C. P. Snyman.
16. „Kleinveekunde as vakrigting aan die Universiteit van Pretoria” — Prof. D. M. Joubert.
17. „Die Bestryding van Plantsiektes” — Prof. P. M. le Roux.
18. „Kernenergie in Suid-Afrika” — Prof. A. J. A. Roux.
19. „Die soek na Kriteria” — Prof. A. P. Grové.
20. „Die Bantoetaalkunde as beskrywende Taalwetenskap” — Prof. E. B. van Wyk.
21. „Die Statistiese prosedure: teorie en praktyk” — Prof. D. J. Stoker.
22. „Die ontstaan, ontwikkeling en wese van Kaak-, Gesigs- en Mondchirurgie” — Prof. P. C. Snijman.
23. “Freedom — What for” — K. A. Schrecker.
24. “Once more — Fluoridation” — Prof. D. G. Steyn.
25. „Die Ken- en Werkwêreld van die Biblioteekkunde” — Prof. P. C. Coetzee.
26. „Instrumente en Kriteria van die Ekonomiese Politiek n.a.v. Enkele Ondervindinge van die Europese Ekonomiese Gemeenskap” — Prof. J. A. Lombard.
27. “The Trace Elements of the Rocks of the Alkali Complex at Spitskop, Sekukuniland, Eastern Transvaal” — Dr. C. J. Liebenberg.
28. „Die Inligtingsprobleem” — Prof. C. M. Kruger.
29. “Second Memorandum on the Artificial Fluoridation of Drinking Water Supplies” — Prof. D. G. Steyn.
30. „Konstituering in Teoreties-Didaktiese Perspektief” — Prof. F. van der Stoep.
31. „Die Akteur en sy Rol in sy Gemeenskap” — Prof. Anna S. Pohl.
32. “The Urbanization of the Bantu Homelands of the Transvaal” — Dr. D. Page.
33. „Die Ontwikkeling van Publieke Administrasie as Studievak en as Profesie” — Prof. J. J. N. Cloete.

34. „Duitse Letterkunde as Studievak aan die Universiteit” — Prof. J. A. E. Leue.
35. „Analitiese Chemie” — Prof. C. J. Liebenberg.
36. „Die Aktualiteitsbeginsel in die Geologiese navorsing” — Prof. D. J. L. Visser.
37. „Moses by die Brandende Braambos” — Prof. A. H. van Zyl.
38. “A Qualitative Study of the Nodulating Ability of Legume Species: List I” — Prof. N. Grobbelaar, M. C. van Beyma en C. M. Todd.
39. „Die Messias in die Saligsprekinge” — Prof. S. P. J. J. van Rensburg.
40. Samevatting van Proefskrifte en Verhandeling 1963/1964.
41. „Universiteit en Musiek” — Prof. J. P. Malan.
42. „Die Studie van die Letterkunde in die Bantoetale” — Prof. P. S. Groenewald.
43. Samevatting van Proefskrifte en Verhandeling 1964/1965.
44. „Die Drama as Siening en Weergawe van die Lewe” — Prof. G. Cronjé.
45. „Die Verboude Grond in Suid-Afrika” — Prof. D. G. Haylett.
46. „’n Suid-Afrikaanse Verplegingscredo” — Prof. Charlotte Searle.
47. Samevatting van Proefskrifte en Verhandeling 1965/1966.
48. „Op Soek na Pedagogiese Kriteria” — Prof. W. A. Landman.
49. „Die Romeins-Hollandse Reg in Oënskou” — Prof. D. F. Mostert.
50. Samevatting van Proefskrifte en Verhandeling 1966/1967.
51. “Inorganic Fluoride as the cause, and in the prevention and treatment, of disease” — Prof. Douw G. Steyn.
52. “Honey as a food and in the prevention and treatment of disease” — Prof. D. G. Steyn.
53. “A check list of the vascular plants of the Kruger National Park” — Prof. H. P. van der Schijff.
54. “Aspects of Personnel Management” — Prof. F. W. Marx.
55. Samevatting van Proefskrifte en Verhandeling 1967/1968.
56. „Sport in Perspektief” — Prof. J. L. Botha.
57. „Die Huidige Stand van die Gereformeerde Teologie in Nederland en ons Verantwoordelikeheid” — Prof. J. A. Heyns.
58. „Onkruid en hul beheer met klem op chemiese beheer in Suid-Afrika” — Prof. P. C. Nel.
59. „Die Verhoudingstrukture van die Pedagogiese Situatie in Psigopedagogiese Perspektief” — Prof. M. C. H. Sonnekus.
60. „Kristalhelder Water” — Prof. F. A. van Duuren.
61. “Arnold Theiler (1867-1936) — His Life and Times” — Dr. Gertrud Theiler.
62. „Dr. Hans Merensky — Mens en Voorbeeld” — Prof. P. R. Skawran.
63. „Gesiedenis as Universiteitsvak in Verhouding tot ander Vakgebiede” — Prof. F. J. du Toit Spies.
64. „Die Magistergraadstudie in Geneeskundige Praktyk (M. Prax. Med.) van die Universiteit van Pretoria” — Prof. H. P. Botha.
65. Samevatting van Proefskrifte/Verhandeling 1968/1969.
66. „Kunskritiek” — Prof. F. G. E. Nilant.
67. „Anatomie — ’n Ontleding” — Prof. D. P. Knobel.
68. „Die Probleem van Vergelyking en Evaluering in die Pedagogiek” — Prof. F. J. Potgieter.
69. „Die Eenheid van die Wetenskappe” — Prof. P. S. Dreyer.
70. „Aspekte van die Sportfisiologie en die Sportwetenskap” — Dr. G. W. v.d. Merwe.
71. „Die rol van die Fisiologiese Wetenskappe as deel van die Veterinêre Leerplan” — Prof. W. L. Jenkins.
72. „Die rol en toekoms van Weidingkunde in Suid-Afrikaanse Ekosisteme” — Prof. J. O. Grunow.
73. “Some Problems of Space and Time” — Mnr. K. A. Schrecker.
74. „Die Boek Prediker — ’n Smartkreet om Die Gevalle Mens” — Prof. J. P. Oberholzer.
75. Titels van Proefskrifte en Verhandeling ingedien gedurende 1969/1970; 1970/1971 en 1971/1972.
76. „Die Akademiese Jeug is vir die Sielkunde meer as net ’n Akademiese Onderwerp” — Prof. D. J. Swiegers.

ISBN 0 86979 077 3